

Zarządzanie rozliczaniem strat podatkowych w przedsiębiorstwie

Renata Burchart 

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Wydział Nauk Ekonomicznych,
Instytut Nauk o Zarządzaniu i Jakości

e-mail: rena@uwm.edu.pl

Streszczenie

Przepisy odnoszące się do strat podatkowych pozwalają na optymalizację ich rozliczeń. Celem analiz w publikacji jest zaprezentowanie: ograniczeń prawnych dotyczących rozliczania strat podatkowych, ustalania i ewidencji odroczonego podatku dochodowego ze strat podatkowych oraz przedstawienie narzędzi wykorzystywanych przez firmy do optymalnego rozliczania strat podatkowych, w granicach prawa podatkowego. Autor zaprezentował narzędzia służące zarządzaniu stratami podatkowymi, takie jak: wybór roku podatkowego, obniżenie stawek amortyzacyjnych, rozliczanie międzyokresowe kosztów, sprzedaż aktywów oraz połączenie lub dzielenie jednostki.

Słowa kluczowe

ograniczenia przy rozliczaniu straty podatkowej, ustalanie i ewidencja strat podatkowych, zarządzanie stratami podatkowymi, optymalizacja podatkowa

Wstęp

Stratę podatkową określa kwota kosztów uzyskania przychodów, przekraczająca sumę przychodów osiągniętych w roku podatkowym. Według przepisów odnoszących się do strat podatkowych osiągniętych przez przedsiębiorstwa do roku 2018, strata podatkowa może być odliczana przez podatnika od osiągniętego dochodu w ciągu kolejnych pięciu lat podatkowych, z zastrzeżeniem, iż w jednym roku podatkowym nie może przekroczyć 50% straty. Oznacza to, że najkrótszy okres rozliczania straty z danego roku podatkowego wynosi 2 lata, najdłuższy natomiast 5 lat. Po upływie tego terminu możliwość odliczenia straty zostaje utraczona.

Od 2019 roku zostały wprowadzone nowe regulacje prawne [Art. 9 ust. 3 Ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, oraz Art. 7 ust. 5 Ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych], które mają zastosowanie do strat poniesionych od 2019 roku i zostały poszerzone o kolejny sposób ich rozliczania. Ustawodawca pozostawił możliwość rozliczenia straty na starych zasadach ale dał również możliwość podatnikom obniżenia jednorazowo dochodu uzyskanego z tego źródła w jednym z najbliższych kolejno po sobie następujących pięciu lat podatkowych o kwotę nieprzekraczającą 5 mln zł. Nieodliczona kwota podlega rozliczeniu w pozostałych latach tego pięcioletniego okresu, z tym że kwota obniżenia w którymkolwiek z tych lat nie może przekroczyć 50% wysokości tej straty. Oznacza to, że składając zeznanie roczne za 2019 rok podatnicy nie będą mogli przyspieszyć rozliczenia strat z lat ubiegłych. Dopiero w rozliczeniu rocznym składanym za 2020 rok przedsiębiorca, który wykazał stratę w roku 2019, będzie mógł ją rozliczyć w całości, oczywiście o ile strata ta nie przekroczy 5 mln zł, oraz osiągnie on wystarczająco wysoki dochód, pozwalający na zmniejszenie podstawy opodatkowania o pełną kwotę straty z 2019 roku [Szopa 2019].

Obecny kształt przepisów odnoszących się do strat podatkowych pozostawia podatnikowi pewien zakres swobody decyzyjnej, odnoszący się do możliwości i wyboru, w jakim momencie rozliczyć stratę i w jakiej wysokości.

Przyczyny powstawania strat podatkowych w przedsiębiorstwie mogą być następujące:

- nieprzewidziane zdarzenia losowe (kradzieże, dewastacje, zniszczenia, niekorzystne dla podatników zmiany w podatkach);
- nietrafione decyzje gospodarcze (inwestycje, których trzeba było zaniechać na skutek zmiany sytuacji na rynku);
- nietrafiona produkcja lub nabycie towaru, na który nie ma w danym momencie zapotrzebowania na rynku;
- nieprzewidziane działania konkurencji lub zachowania konsumentów.

Celem analiz jest: przedstawienie ograniczeń prawnych dotyczących rozliczania strat podatkowych, prezentacja procedury ustalania i ewidencji odroczonego podatku dochodowego ze strat podatkowych oraz identyfikacja oraz analiza narzędzi wykorzystywanych przez firmy do optymalnego rozliczania strat podatkowych, w granicach prawa podatkowego.

W publikacji zweryfikowano następującą hipotezę badawczą: „Pomimo ograniczeń w prawie podatkowym, dotyczących rozliczenia straty podatkowej, istnieją skuteczne narzędzia zarządzania tymi stratami, które pozwalają rozliczyć je w požądanej przez podatnika wielkości”.

Do weryfikacji hipotezy badawczej wykorzystano metodę deskryptywną, która w Polsce pojawiła się w naukach ekonomicznych na początku lat dziewięćdziesiątych [Kaja 2015], popularyzowana przez profesora J. Kaję. Metoda ta polega na koncentracji badacza na dokładnym opisie i zrozumieniu badanego procesu czy zjawiska. Szczególną cechą tej metody jest zmienność warunków, w jakich zachodzi badany proces, czy zjawisko.

Materiały źródłowe wykorzystane w badaniach to: literatura fachowa, akty prawne, oraz artykuły naukowe, interpretacje indywidualne oraz ogólne publikowane na stronach internetowych Ministerstwa Finansów, orzecznictwo sądów administracyjnych, platformy dla służb finansowo-księgowych, opinie ekspertów i doradców podatkowych pobrane ze stron internetowych, wywiady niestandardowe z głównymi księgowymi oraz doradcami podatkowymi.

1. Ograniczenia prawne rozliczania strat podatkowych

Porównanie regulacji zawartych w art. 7 ust. 5 updog i art. 9 ust. 3 updog wskazuje, że rozliczenie straty przez podatników podatku dochodowego od osób prawnych oraz podatku dochodowego od osób fizycznych, dokonywane jest na podobnych zasadach. Według przepisów obowiązujących do końca 2018 roku, podatnicy mogli o wysokość straty poniesionej w roku podatkowym obniżyć dochód uzyskany w najbliższych kolejno po sobie następujących pięciu latach podatkowych. Wysokość obniżenia w którymkolwiek z tych lat nie może przekroczyć 50% kwoty tej straty. Jeśli w tych kolejnych następujących po sobie pięciu latach podatnik również ponosił straty, to nie ma dochodu, od którego stratę tę mógłby odliczyć. W takim przypadku nieodliczona za dany rok podatkowy strata "przepada" [W jaki sposób podatnicy CIT mogą rozliczać straty z kilku lat podatkowych? 2015].

Potwierdzeniem powyższych zasad, może być wypowiedź Dyrektora Izby Skarbowej w Poznaniu w interpretacji indywidualnej z 4 listopada 2014 roku:

"(...) podatnik ma możliwość wyboru, w których spośród tych pięciu lat i w jakiej wysokości dokona odliczeń straty od dochodów, z zachowaniem warunku, że dopuszczalna kwota odliczenia w jednym roku podatkowym nie może przekroczyć połowy wartości poniesionej straty. Istotnym jest także fakt, że możliwość rozliczenia straty podatkowej przez podatnika jest uzależniona od wystąpienia dochodu do opodatkowania (dochodu, który może zostać obniżony o odpowiednią część straty). Nie ma zatem możliwości rozliczenia straty podatkowej w roku podatkowym, w którym nie osiągnięto dochodu (...). W skrajnym przypadku, kiedy w kolejnych

pięciu latach podatkowych nie wystąpi dochód, strata podatkowa nie zostanie rozliczona. (...)"

Podatników podatku dochodowego od osób fizycznych obowiązuje ponadto ograniczenie, zgodnie z którym stratę poniesioną z danego źródła przychodów mogą odliczać wyłącznie od dochodów uzyskanych w kolejnych latach z tego samego źródła przychodów [Grywińska 2016; Karpowicz 2018]. Oznacza to, że jeśli podatnik posiada kilka alternatywnych źródeł zarobkowania i z jednego z nich uzyskuje dochód a z drugiego stratę, to kwoty tych nie może łączyć ze sobą.

Updof wyróżnia następujące źródła uzyskania przychodów:

- stosunek służbowy, stosunek pracy;
- działalność wykonywana osobiście;
- pozarolnicza działalność gospodarcza;
- działy specjalne produkcji rolnej;
- najem, podnajem, dzierżawa, poddzierżawa;
- kapitały pieniężne i prawa majątkowe;
- odpłatne zbycie nieruchomości;
- inne źródła.

Oznacza to, że w ramach tych źródeł przychodów podatnik może rozliczać stratę z danego źródła [Szulczewski 2016].

Straty nie wykazuje się i nie rozlicza w przypadku:

- odpłatnego zbycia rzeczy i praw majątkowych, zbywanych prywatnie, poza działalnością gospodarczą;
- ze źródeł przychodów, z których dochody są wolne od podatku dochodowego;
- niezrealizowanych zysków wyprowadzanych za granicę;
- przychodów ze sprzedaży kryptowaluty;
- w przypadku rozliczeń podatkiem ryczałtowym od przychodów ewidencjonowanych, kartą podatkową i podatkiem tonażowym [Odliczenie straty z lat ubiegłych. 2016], [Rozliczenie (odliczenie) straty podatkowej z lat ubiegłych 2019].

Odliczanie straty możliwe jest już w momencie obliczania zaliczek na podatek, wpłacanych w ciągu roku podatkowego. Ich wysokość jest wtedy relatywnie mniejsza.

Ukształtowanie przepisu w taki sposób miało na celu dostosowanie mechanizmu rozliczania strat do aktualnych możliwości płatniczych podatnika. W praktyce, podatnik ma możliwość rozłożenia straty do rozliczenia na okres od 2 do 5 lat. Z różnych względów może on bowiem nie móc lub nie chcieć rozliczać straty

w ciągu dwóch pierwszych lat, lecz rozłożyć ją na dłuższy okres [Kozłowska 2016].

Należy ponadto zauważyć, iż w przypadku, gdy działalność gospodarcza prowadzona w formie spółki niebędącej osobą prawną zakończyła się za dany rok stratą podatkową, straty tej nie rozlicza spółka, tylko jej wspólnicy, w wysokości proporcjonalnej do ich prawa do udziałów w zyskach tej spółki.

Nowe przepisy mają zastosowanie do strat powstałych od 2019 r. Oznacza to, że strata wykazana w 2018 i wcześniej może być rozliczana w 2019 -2023 r. wyłącznie według starych zasad, z limitem 50% jej wartości, natomiast strata uzyskana w 2019 roku podatkowym – rozliczana będzie w latach 2020 – 2024 według nowych zasad [*Rozliczenie (odliczenie) straty podatkowej z lat ubiegłych 2019*].

Ze strat z kilku lat można będzie korzystać w jednym roku, ale strat nie będzie można łączyć i stosować do nich jednej zasady, tzn. stratę do 2019 r. podatnik rozlicza według starych zasad, a poniesioną od 2019 – według nowych. U podatników, którzy łącznie w jednym roku będą korzystali ze strat z wielu lat – powoduje to konieczność skrupulatnej kontroli własnych rozliczeń.

2. Ustalanie i ewidencja odroczonego podatku dochodowego ze strat podatkowych

Według art. 37 ust. 1 Ustawy o rachunkowości wynika, iż w związku ze stratą podatkową możliwą do odliczenia od dochodu w przyszłości, jednostka ustala aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego, którego jest podatnikiem. Jest to tym uzasadnione, że jednostka uzyska przyszłe korzyści powstałe wskutek przeszłych zdarzeń. Korzyści te, polegają na prawie do zmniejszenia przyszłego zobowiązania z tytułu podatku dochodowego, wobec odliczenia straty podatkowej od dochodu. Podmioty, których sprawozdania finansowe nie podlegają obowiązkowemu badaniu biegłego rewidenta nie muszą wyceniać i prezentować odroczonego podatku dochodowego.

Uwzględniając stratę podatkową dla ustalenia odroczonego podatku dochodowego, jednostka nie posługuje się, jak dla wszystkich składników aktywów i pasywów, wartością bilansową i wartością podatkową, dla ustalenia tzw. różnicy przejściowej, lecz zasadami odliczenia straty podatkowej zawartej w updog i updog i związaną z tymi odliczeniami korzyścią podatkową [Olchowicz 2009, s. 320; Karpowicz, Majewska, 2018, Burchart, Bagińska 2019].

Należy też zauważyć, iż aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ustala się w wysokości kwoty przewidzianej w przyszłości do odliczenia od podatku dochodowego, ustalonej przy uwzględnieniu zasady ostrożności. Zgodnie z definicją aktywów określoną w art. 3 ust. 1 pkt 12 uor, aktywa mają zapewnić

w przyszłości wpływ do jednostki korzyści ekonomicznych. Jeśli na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego jednostka jest pewna, że dany składnik aktywów nie zapewni w przyszłości korzyści ekonomicznych w części lub całości, to należy jego wartość zaktualizować, doprowadzając ją do ceny możliwej do uzyskania lub zaliczyć w całości do kosztów lub strat nadzwyczajnych. Dlatego też aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujmuje się tylko do wysokości, do której jest prawdopodobne, iż osiągnięty zostanie dochód do opodatkowania, pozwalający na potrącenie ujemnych różnic przejściowych oraz straty podatkowej. W sytuacji gdy osiągnięcie dochodu do opodatkowania jest mało prawdopodobne, aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego nie ujmuje się [*Rozliczenie straty podatkowej i ustalenie odroczonego podatku dochodowego*. 2014].

Informacjami potwierdzającymi prawdopodobieństwa osiągnięcia w przyszłości dochodu, są:

- dane z ostatnich trzech lat, potwierdzające osiąganie wystarczająco wysokiego dochodu, pod warunkiem, że podmiot gospodarczy nie oczekuje istotnych zmian w jego kształtowaniu;
- zawarte nowe lub obecne umowy, których realizacja spowoduje osiągnięcie dochodu w przyszłości;
- prognozy wynikające z planu finansowego, opartego na danych, których wiarygodność jest możliwa do sprawdzenia;
- możliwość realizacji strategii podatkowej, pozwalającej na zwiększenie dochodu w przyszłości.

Informacjami potwierdzającymi brak prawdopodobieństwa osiągnięcia odpowiednich dochodów w przyszłości mogą być:

- ponoszone straty podatkowe na przestrzeni ostatnich trzech lat;
- przedawnienie możliwości odliczenia strat podatkowych (po 5 latach);
- spodziewane straty podatkowe w przyszłych okresach [Korpyś 2015].

Jednak jednostki, które przyjęły w swojej polityce rachunkowości, iż odroczonego podatek dochodowy ustalają zgodnie ze wskazówkami określonymi w Krajowym Standardzie Rachunkowości nr 2 „Podatek dochodowy”¹, ustalają aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego w związku ze wszystkimi ujemnymi różnicami przejściowymi oraz stratami podatkowymi, możliwymi do odliczenia w przyszłości. Standard wskazuje ponadto, iż równocześnie do ujęcia aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego dokonuje się, w miarę potrzeby, odpisów aktualizujących te aktywa.

¹ Standard stanowi Załącznik do Uchwały nr 7/10 Komitetu Standardów Rachunkowości z 20 kwietnia 2010 roku. (Dz. Urz. Min. Fin. nr 7, poz. 31)

Wysokość aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego ustala się przy uwzględnieniu stawek podatku dochodowego obowiązującego w roku powstania obowiązku podatkowego.

Aby zobrazować procedurę ustalania oraz ewidencję odroczonego podatku dochodowego, wynikającą ze strat podatkowych, w analizach przyjęto założenie, że w 2017 roku spółka akcyjna X poniosła stratę podatkową w kwocie 400000 zł. Spółka przyjęła, iż będzie mogła ją rozliczyć w latach 2018 i 2019 w dwóch równych ratach. W związku z tym założeniem, wysokość aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego przy zastosowaniu aktualnej stawki podatku wyniesie po 38 000 zł, odpowiednio w każdym roku², czyli w sumie 76000 zł. Przyjęto, że w 2018 roku analizowana jednostka osiągnęła dochód podatkowy w kwocie 700000 zł, w związku z czym odliczyła 50% straty, tj. kwotę 200000 zł. Podatek za 2018 rok wykazany w CIT-8 wyniesie 95000 zł³.

Tab. 1. Dekretacja operacji księgowych dotyczących odroczonego podatku dochodowego wynikającego ze strat podatkowych w analizowanej spółce ryzyka systematycznego i specyficznego

Opis operacji	Kwota	Konto	
		Wn	Ma
A. Zapisy w księgach 2017 roku			
1. PK - Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego.	76 000 zł	65-0	87-0
2. PK – Przeniesienie salda konta 87-0 na koniec roku obrotowego.	76 000 zł	87-0	86-0
B. Zapisy w księgach 2018 roku			
1. PK – Zarachowanie podatku dochodowego.	95 000 zł	87-0	22-0
2. PK - Odpisanie aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego.	38 000 zł	87-0	65-0
3. PK – Przeniesienie salda konta 87-0 na koniec roku obrotowego.	133 000 zł	86-0	87-0

Konto 65-0 „Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego”

Konto 87-0 „Podatek dochodowy od osób prawnych”

Konto 86-0 „Wynik finansowy”

Konto 22-0 „Rozrachunki publicznoprawne”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: (*Rozliczenie straty podatkowej i ustalenie odroczonego podatku dochodowego*. 2014. Ustalenie i rozliczenie wyniku finansowego za 2013 r. - Dodatek nr 2 do Zeszytów Metodycznych Rachunkowości nr 3 (363) z dnia 1.02.2014).

² 2017 rok - 200 000 zł x 19% = 38 000 zł; 2018 rok - 200 000 zł x 19% = 38 000 zł.

³ 700 000 zł – 200 000 zł = 500 000 zł; 500 000 zł x 19% = 95 000 zł.

Straty podatkowe stanowią jedno z wielu źródeł powstawania odroczonego podatku dochodowego w rachunkowości, dlatego też ustalanie, ewidencja oraz rozliczanie odroczonego podatku dochodowego jest procedurą wymagającą od pracowników służb finansowo-księgowych jednostek gospodarczych szerokiej wiedzy, zarówno z zakresu prawa bilansowego jak i podatkowego.

3. Narzędzia wykorzystywane do zarządzanie stratami podatkowymi w przedsiębiorstwie

3.1. Wybór roku podatkowego

Ustawodawca dopuścił możliwość rozliczania straty podatkowej w ciągu pięciu kolejno po sobie następujących lat podatkowych. Zasady zmiany roku podatkowego określa ustawa o rachunkowości, definiując rok podatkowy, jako rok kalendarzowy, o ile podatnik nie postanowi inaczej w statucie, umowie spółki, lub w innym dokumencie regulującym zasady polityki rachunkowości. Podatnik we właściwym dokumencie wskazuje dowolne 12 kolejnych miesięcy kalendarzowych i informuje właściwy organ podatkowy o dokonaniu wyboru.

Jeżeli podatnik szacuje, że w zbliżającym się okresie rozrachunkowym będzie osiągał zwiększone przychody podatkowe, to zmiana roku podatkowego umożliwia rozliczenie straty podatkowej. Działania związane ze zmianą roku podatkowego pozwalają na zachowanie prawa do rozliczenia straty podatkowej nawet do 11 miesięcy dłużej, przy każdorazowej zmianie roku podatkowego, w odniesieniu do podatników kontynuujących działalność, wobec których uregulowania w zakresie roku podatkowego stanowią, iż pierwszy rok po wprowadzeniu zmiany, może trwać do 23 miesięcy [Ludwiński 2011]. Narzędzie to może stanowić skuteczny sposób wydłużenia prawa do rozliczenia straty podatkowej.

3.2. Obniżenie stawek amortyzacyjnych

Amortyzacja to klasyczny instrument polityki podatkowej pozwalający na takie kształtowanie poziomu kosztów bieżącego okresu, aby umożliwić podatnikowi rozliczenie straty podatkowej z lat ubiegłych. Możliwość obniżenia stawek amortyzacyjnych została wskazana wprost w ustawach dochodowych (art. 16i ust. 5 updog oraz art. 2i ust. 5 updog). Ich minimalizacja może ułatwić rozliczenie strat z lat ubiegłych, zwłaszcza w spółkach, w których amortyzacja stanowi istotną pozycję kosztową. W ustawie o podatku dochodowym od osób prawnych ustawo-

dawca nie określił dolnej granicy obniżenia stawek podatkowych, jakiej może dokonać podatnik w ramach prowadzonej polityki podatkowej.

Zarówno w updog jak i updof ustawodawca zawarł regulację, zgodnie z którą podatnicy mogą obniżyć stawki amortyzacyjne znajdujące się w Wykazie stawek amortyzacyjnych. Jednocześnie, ustawy te nie zawierają regulacji, które wprost przyznawałyby podatnikowi prawo do podwyższania uprzednio obniżonych stawek amortyzacyjnych. Tym niemniej, należy wyraźnie stwierdzić, iż skoro ustawodawca dopuścił możliwość obniżania stawek amortyzacyjnych, a jednocześnie określił maksymalny ich poziom, to za uzasadniony należy uznać pogląd zgodnie z którym dopuszczalnym będzie ponowne podwyższenie stawek amortyzacyjnych do wartości nie wyższych niż te określone w Wykazie. Możliwe zatem będzie obniżenie stawek amortyzacji jedynie w odniesieniu do okresu w którym przedsiębiorca będzie rozliczał stratę podatkową. W momencie gdy osiągnie zamierzony efekt, będzie mógł od nowego roku podatkowego znów podnieść stawkę [Ludwiński 2011].

Powszechną praktyką jest jednorazowe zaliczanie do kosztów uzyskania przychodów tzw. niskocennych składników majątkowych, czyli składników, których wartość początkowa nie przekracza 10 000 zł. Jeżeli podatnik dokonuje częstych nabyć tego typu składników majątkowych, podwyższenie kosztów w skali roku może być znaczne [Kozłowska 2016]. W takiej sytuacji możliwe jest amortyzowanie takich środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych na zasadach ogólnych. Pozwoli to na rozłożenie w czasie wydatków na ich zakup (i zmniejszenie kosztów), co w aspekcie zarządzania stratami podatkowymi jest rezultatem niezwykle pożądanym.

Ograniczeniem w zastosowaniu opisanej metody pozwalającej na zmianę momentu i tempa rozliczania straty podatkowej jest to, iż obniżenie stawek podatkowych nie może nastąpić w trakcie roku podatkowego, ale najwcześniej w miesiącu, w którym środki trwale zostały wprowadzone do ewidencji, lub w pierwszym miesiącu każdego następnego roku podatkowego, o ile podatnik nie dokonuje odpisów amortyzacyjnych na koniec każdego kwartału lub roku podatkowego [Ludwiński 2011]. Zgodnie z art. 16m ust. 3 updog oraz 22m ust. 3 updof, wyłączeniu z metody obniżonych odpisów amortyzacyjnych, podlegają wartości niematerialne i prawne, w stosunku do których podatnicy ustalają stawki amortyzacyjne na cały okres amortyzacji przed dokonaniem pierwszego odpisu amortyzacyjnego.

3.3. Rozliczenie międzyokresowe kosztów

Kolejną metodą umożliwiającą efektywne zarządzanie stratą podatkową jest rozliczanie kosztów działalności w przyszłych okresach rozrachunkowych. Za

koszty uzyskania przychodu ustawodawca uznał, koszty poniesione w ciągu roku, którego dotyczą. Taki zapis pozwala na rozliczenie kosztów uzyskania przychodu z poprzednich lat podatkowych, ale dotyczących przychodów danego roku podatkowego. Kosztami uzyskania przychodu będą koszty racjonalnie i gospodarczo uzasadnione, związane z działalnością gospodarczą podatnika i dotyczące danego okresu sprawozdawczego.

Podatnik ma prawo wyodrębnić takie kategorie kosztów, które są związane z przychodami osiąganymi w przyszłych okresach. Nie ma zatem obowiązku rozliczenia poniesionych kosztów w bieżącym okresie i ma prawo do przeniesienia ich na przyszłe okresy sprawozdawcze. Do takiej grupy kosztów należą m.in.: koszty związane z realizacją projektu, który przyniesie korzyści w przyszłych okresach, koszty ogólne zarządu, koszty wynagrodzeń czy składek z tytułu ich wypłat.

3.4. Sprzedaż aktywów

Skutecznym narzędziem wykorzystywanym przy zarządzaniu stratą podatkową może też być sprzedaż aktywów. Podatnik zamierzający dokonać odliczenia straty podatkowej z lat ubiegłych, który w bieżącym roku podatkowym nie wygospodarował dochodu umożliwiającego odliczenie, może podjąć działania związane z realizacją jednorazowego zysku z tytułu sprzedaży składników majątku spółki. Spółka może dokonać sprzedaży składników majątku, a następnie leasingu sprzedanych składników majątkowych w celu zapewnienia dalszej działalności gospodarczej [Ludwiński 2011]. Warunkiem osiągnięcia korzyści z tej operacji jest uzyskanie ceny sprzedaży składników aktywów na poziomie wyższym niż ich niezamortyzowana część.

Przy zastosowaniu tej metody pozwalającej na zarządzanie stratą podatkową szczególnie efektywne są papiery wartościowe. Sprzedaż papierów wartościowych, których cena rynkowa jest wyższa niż wartość bilansowa, prowadzi do realizacji zysku. Następnie podatnik może dokonać ponownego wykupu tych samych walorów. Korzyścią jest nie tylko umożliwienie podatnikowi rozliczenia straty z lat ubiegłych, ale także zmniejszenie dochodu do opodatkowania w przyszłych okresach rozliczeniowych. Zyskiem do opodatkowania z tytułu sprzedaży papierów wartościowych będzie różnica między osiągniętą ceną a wydatkami na powtórny zakup.

3.5. Połączenie i dzielenie jednostek

Przy ustalaniu dochodu nie uwzględnia się strat podatkowych przedsiębiorców przekształcanych, łączonych, przejmowanych lub dzielonych, z wyjątkiem spółek przekształconych w inne spółki [Kudert, Jamróży 2007, s. 173]. Powoduje to, że po połączeniu, spółka przejmująca nie będzie mogła pomniejszyć swojego dochodu do opodatkowania o straty, jakie posiadała spółka przejmująca, która jest zobowiązania do zamknięcia swoich ksiąg rachunkowych na dzień rejestracji połączenia i złożenia deklaracji CIT-8 za zakończony rok podatkowy (art. 7 ust. 4 i art. 8 ust. 6 updop).

Ustawa o rachunkowości dopuszcza jednak możliwość niezamykania ksiąg rachunkowych w przypadku połączenia jednostek, gdy rozliczenie połączenia następuje metodą łączenia udziałów⁴ i nie powoduje powstania nowej jednostki (art. 12 ust. 3 pkt 2 uor). Oznacza to, że w takiej sytuacji spółka przejmująca będzie mogła uwzględnić w swoim rocznym rozliczeniu podatkowym przychody i koszty uzyskania przychodów spółki przejmowanej za rok podatkowy, w którym doszło do połączenia. Dotyczy to również sytuacji, w której koszty uzyskania przychodów spółki przejmowanej przewyższają przychody podatkowe [Korpyś 2015].

W przypadku dzielenia podmiotów gospodarczych, ogólnie rzecz ujmując, tracą one możliwość do rozliczania strat podatkowych na skutek utraty bytu i dalszego odrębnego funkcjonowania. Prawo podatkowe ogranicza bowiem możliwość rozliczania strat podatkowych spółek dzielonych, spółkom przejmującym. Jedynym wyjątkiem od reguły jest podział poprzez wydzielenie, na skutek którego nie dochodzi do całkowitej utraty bytu podmiotu gospodarczego. Wdzielana jest tylko część przedsiębiorstwa, pozostała część zachowuje ciągłość funkcjonowania prawnego i gospodarczego oraz zachowuje możliwość rozliczania wcześniejszych strat podatkowych.

Podsumowanie

Te podmioty, których sprawozdania finansowe nie podlegają obowiązkowemu badaniu biegłego rewidenta mogą zrezygnować z wyliczania i prezentacji odroczonego podatku dochodowego w sprawozdaniach finansowych, jednak pozostałe

⁴ Według art. 44c uor metoda ta polega na sumowaniu poszczególnych pozycji odpowiednich aktywów i pasywów oraz przychodów i kosztów połączonych spółek, według stanu na dzień połączenia, po uprzednim doprowadzeniu ich wartości do jednolitych metod wyceny i dokonaniu odpowiednich wyłączeń.

jednostki zobowiązane są, na każdy dzień bilansowy ocenić wartość nieujętych dotychczas aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego ze strat podatkowych. Jeżeli przedsiębiorstwo stwierdzi, że osiągnięcie w przyszłości dochodów do opodatkowania jest prawdopodobne, to w księgach rachunkowych powinno wycenić i ująć wartość aktywów z tytułu podatku odroczonego. Przesłanką do wzrostu takiego prawdopodobieństwa może być na przykład poprawa warunków umów handlowych. Jednostka ma także obowiązek ponownej oceny aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego w sytuacji połączenia z inną jednostką.

Rozliczanie strat podatkowych może być skutecznym narzędziem optymalizacji podatkowej. Strata podatkowa może być odliczana przez podatnika od osiągniętego dochodu w ciągu kolejnych pięciu lat podatkowych, z zastrzeżeniem, iż w jednym roku podatkowym nie może przekroczyć 50% straty, a od 2019 roku podatnik będzie mógł ją rozliczyć jednorazowo do kwoty 5 mln zł, jeśli osiągnie wystarczający poziom dochodu. Po upływie 5 lat możliwość odliczenia straty podatkowej, zostaje utracona.

Zarządzanie stratą w aspekcie optymalizacyjnym polega na takim kształtowaniu wysokości przychodów i kosztów podatnika, aby miał on możliwość rozliczenia straty. W praktyce będą to działania, których ostatecznym rezultatem będzie wykazanie dochodu, od którego można odliczyć stratę. Osiągnięcie takiego efektu możliwe jest bądź przez minimalizację kosztów (przesunięcie kosztów na następne lata) bądź przez maksymalizację przychodów (wykazywanie przychodów w konkretnym roku).

Podatnik zamierzający zrealizować taką strategię podatkową powinien dokonać takiego planowania podatkowego, aby w danym roku podatkowym dochód stanowiący podstawę opodatkowania był na poziomie umożliwiającym rozliczenie straty.

Jeżeli koszty bieżącego roku uniemożliwiają rozliczenie straty w pożądaną przez podatnika wielkość, jego działania powinny koncentrować się na przesunięciu tych kosztów na przyszłe okresy lub zwiększeniu przychodów podatkowych. Narzędziami, którymi może posłużyć się podatnik, aby zrealizować pożądaną strategię, w granicach prawa podatkowego, mogą być: wybór roku podatkowego, obniżenie stawek amortyzacyjnych, rozliczenie międzyokresowe kosztów, sprzedaż aktywów czy połączenie lub dzielenie jednostki.

ORCID iD

Renata Burchart: <http://orcid.org/0000-0003-1382-6517>

Literatura

1. Burchart R. , Bagińska A. (2019), *Procedury wdrożeniowe systemu zarządzania ryzykiem podatkowym w przedsiębiorstwie*, w: Roczniki Kolegium Analiz Ekonomicznych, 54, ss. 409-423
2. Grywińska J. (2016), *Jak rozliczyć stratę podatkową*. <http://ksiegowosc.infor.pl/obrotogospodarczy/spolki/53036,2,Jak-rozliczyc-strate-podatkowa.html> [28.11.2019]
3. Interpretacja indywidualna Dyrektora Izby Skarbowej w Poznaniu z 4 listopada 2014 roku, nr ILPB3/423-395/14-4/JG.
4. Kaja J. (2015). *Eseje o Japonii i metodologii deskryptywnej*. Oficyna Wydawnicza SGH w Warszawie. Warszawa.
5. Karpowicz A. (2018), *Why revenues from payroll taxes do not follow trends in taxation of income of corporations?*, Economic and Social Development: Book of Proceedings
6. Karpowicz A., Majewska E., (2018), *Corporate income tax revenue determinants: how important is the tax rate?*, Economic and Social Development: Book of Proceedings
7. Korpyś K. (2015), *Odliczenie straty podatkowej ma skutki w księgach*. Rzeczpospolita z dnia 25 marca 2015r. <http://www.pkfpolska.pl/odliczenie-straty-podatkowej-ma-skutki-w-ksiegach-2620> [28.11.2019]
8. Kozłowska H. (2016), *Amortyzacja a zarządzanie stratą podatkową*. <http://www.podatki.egospodarka.pl/86593,Amortyzacja-a-zarzadzanie-strata-podatkowa,1,69,1.html> [28.11.2019]
9. Kudert S., Jamroży M. (2007), *Optymalizacja opodatkowania dochodów przedsiębiorców*. Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o. Warszawa.
10. Krajowy Standard Rachunkowości Nr 2 Podatek dochodowy. Dz. Urz. Min. Fin. z 2010 r. nr 7. poz. 31.
11. Ludwiński M. (2011), *Jak przekuć stratę podatkową w zysk?* <http://www.bankier.pl/wiadomosc/Jak-przekuc-strate-podatkowa-w-zysk-2398347.html> [28.11.2019]
12. *Odliczenie straty z lat ubiegłych*. (2016), www.kip.gov.pl [28.11.2019]
13. Olchowicz I. (2009), *Rachunkowość podatkowa*. Difin. Warszawa.
14. *Rozliczenie straty podatkowej i ustalenie odroczonego podatku dochodowego*. (2014), Ustalenie i rozliczenie wyniku finansowego za 2013 r. - Dodatek nr 2 do Zeszytów Metodycznych Rachunkowości nr 3 (363) z dnia 1.02.2014. <http://www.vademecum>

- ksiegowego.pl/artukul_narzedziowa,451,0,4813,rozliczenie-straty-podatkowej-i-ustalenie-odroczonego-podatku.html [28.11.2019]
15. *Rozliczenie (odliczenie) straty podatkowej z lat ubiegłych.* (2019), <https://www.epity.pl/rozliczenie-straty-podatkowej/> [02.12.2019]
 16. Szopa K. (2019), *Rozliczenie straty z lat ubiegłych - jakie zmiany od 2019 roku?* <https://poradnikprzedsiębiorcy.pl/-rozliczenie-straty-z-lat-ubieglych> [28.11.2019]
 17. Szulczewski P. (2016), *Ulgi i odliczenia.* <http://www.pit.pl/strata/> [28.11.2019]
 18. *W jaki sposób podatnicy CIT mogą rozliczać straty z kilku lat podatkowych?* (2015), Biuletyn Informacyjny dla Służb Ekonomiczno - Finansowych nr 8 (871) z dnia 10.03.2015. <http://www.gofin.pl/podatki/17,1,61,186154,w-jaki-sposob-podatnicy-cit-moga-rozliczac-straty-z-kilku-lat.html> [28.11.2019]
 19. Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości. Dz. U. z 2019 r. poz. 351 z późn. zm.
 20. Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, Dz. U. z 2019 r. poz. 1387 z późn. zm.
 21. Ustawa z dnia 15 lutego 1992 roku o podatku dochodowym od osób prawnych. Dz. U. z 2019 r. poz. 865 z późn. zm.

Management of tax loss settlement in the enterprise

Abstract

The provisions relating to tax losses allow for the optimization of their settlements. The purpose of the analyzes in the publication is to present: legal restrictions regarding the settlement of tax losses, determination and records of deferred income tax from tax losses and presentation of tools used by companies to optimally settle tax losses, within the limits of tax law. The author presented tools for managing tax losses, such as: selection of a tax year, reduction of amortization rates, accruals, sale of assets and merger or division of an enterprise.

Keywords

Restrictions on the settlement of tax losses, determination and recording of tax losses, tax losses management, tax optimization